

Vydání nebo reedice knihy, i méně obsáhlé než je Luhačovské Zálesí, znamená zajistit dostatek předplatitelů nebo sponzorských finančních prostředků. Jak se vám podařilo překonat tento problém?

Jak jsme se již zmínili, zajišťovali jsme finanční prostředky k vydávání našich knih vždy cestou kontaktů s firmami, zájemci a vždy jsme museli obětovat mnoho osobního času k objíždění firem a institucí a jen ve spolupráci s nimi a za jejich podpory jsme mohli vydávat. Někdy se stalo, že jsme obdrželi menší dotaci, anebo autor obdržel (např. z univerzity, kde působil) finanční podporu. V případě vydání knihy Luhačovské Zálesí došlo ke kombinaci obou forem. Jednak se zúčastnili sponzoři formou partnerství a jednak se podařilo předložit projekt Krajskému úřadu ve Zlíně a ten na jeho vydání schválil grant. Bylo to pro vydání díla tou hlavní finanční pomocí, ale grant je vždy vázán mnoha „jistici bezpečnosti při vyúčtování a distribuci“, a tak přibýly i dosud neznámé starosti. Všechny jsme řešili společně v redakční radě.

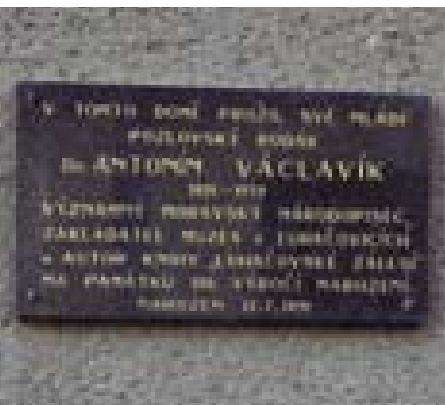


Z našich předchozích rozhovorů vím, že zájem o knihu i povinnosti vydavatele, jímž je místní mikroregion, převýšil možnosti reedice a že kniha již o den křtu byla vlastně rozebrána. Mohli byste naše čtenáře informovat, jaké jsou možnosti knihu objednat, na jaké případné adrese a jaká je její cena?

Zájem o knihu byl velký a při distribuci bylo nutno dodržet všechna pravidla grantu. Kniha byla prodána všem, kteří si ji včas objednali a část podléhala grantovému schématu rozdělení. Nakladatelství je nositelem autorských práv a mikroregion práv majetkových. Trochu spletitá situace, ale při dobré shodě se zatím daří vše vyřešit. Zdá se, že by se mohlo realizovat i další vydání, ovšem hlavní slovo mají nositelky autorských práv (dcery prof. Václavíka). Pokud je pro nakladatelství prodlouží, je vydání možné, ale nevíme, zda mikroregion by mohl finančně opět nové vydání zajistit. Vše by asi již leželo na bedrech nakladatelství, a tím by pro menší počet výtisků jistě došlo ke zvýšení ceny. Zatím jsou jen zájemci, jistě budeme včas informovat v novinách i v časopisech, jak se záležitost vyvíjí.

Vydání takového skvostu je vždy významným edičním počinem. Mohli byste se našim čtenářům svěřit se svými pocity, které vám práce na reedici i samotný křest knihy přinesly?

Ano, považujeme vydání za silný zážitek. Při práci na knize jsme poznali také zajímavé osobnosti. Především rodinu Antonína Václavíka. Projevili velké pochopení a vstřícnost, mnohé poradili, objasnili, poskytli doplňující materiál, fotografie. Každé setkání i rozhovor s nimi nás povzbudil v odvaze pokračovat. Velmi vstřícně se k nám choval a spolupracoval s námi nástupce Antonína Václavíka na univerzitě v Brně, Richard Jeřábek. Pečlivě vypracoval pro toto vydá-



ní Václavíkovu bibliografii, účastnil se slavnosti na počest Antonína Václavíka v jeho rodných Pozlovicích, byl vždy ochoten nám poradit a povzbudit nás. Jistě jako odborník se na naši práci dívá i kriticky, ale také chápal vždy těžkosti, s kterými jsme zápasili. Práce při propagaci života a díla Antonína Václavíka byla zásluhou Blanky Petrákové zveřejněna i v tomto díle jako podrobná studie, která bude navždy významného národopisce připomínat. Také redaktoři z novin a časopisů, majících blízko ke kraji a tematice, se účastnili slavnosti a křtu knihy. Jsme jim velmi vděční za jejich články a hodnocení práce nakladatelství a zejména života a díla Antonína Václavíka.

Otázky připravil František Synek

Luhačovské Zálesí – kniha znovuzrozená

Ono slunečné páteční odpoledne 2. prosince 2005, téměř na den přesně 46 let po úmrtí profesora brněnské Masarykovy university a rodáka z Pozlovic Antonína Václavíka (12. 7. 1891 – 4. 12. 1959), se v salonku hotelu Ogar v Pozlovicích sešla přátelská společnost, aby zde pokřtila druhé vydání vynikající monografie, nejen odborné veřejnosti známé pod názvem Luhačovské Zálesí.

Zubaté zimní slunce svými paprsky v ten den prozářilo okolní stráně i zasněženou pozlovickou náves, ležící hluboko pod katolickým kostelem sv. Martina z počátku 18. století, v němž byl v červenci roku 1891 pokřtěn mladý Antonín jako nejmladší ze sedmi dětí rolníka Josefa Václavíka. V dolním rohu návsi, naproti honosné barokní faře s erbem hrabat Serenyů z roku 1757, se nachází přízemní dům s pamětní deskou, která uvádí: *V tomto domě prožil své mládí pozlovický rodák, významný moravský národopisec, zakladatel muzea v Luhačovicích a autor knihy Luhačovské Zálesí prof. Antonín Václavík.*

V parku pod kostelem i na návsi, kromě budovy fary a několika prastarých dřevěnic stojících dosud mezi

ovocnými stromy v sadech za rodinnými domy i moderními vilkami, stojí další svědkové minulosti, které jistě A. Václavík často ve svém mládí mýjel. Patří k nim kamenný kříž pod kostelem z roku 1763, socha sv. Jana Nepomuckého u hasičské zbrojnice (r. 1774), kamenný kříž jižně od kostela (poč. 18. století) nebo kříž nad Martincovým mlýnem (r. 1663). Tito všichni němí svědkové času jsou státem chráněné kulturní památky, jichž si pozlovicítí dodnes velmi cení, podobně jako výsledků práce a celoživotní činnosti svých rodáků.

Do přítomnosti mne uvedlo odbíjení vězňích hodin a páteční odpolední vyzvánění. Přiblížil se začátek slavnostního setkání, jehož se kromě mnoha jiných zúčastnila dcera A. Václavíka Iva Drápalová se svým synem, současný universitní profesor Richard Jeřábek, manželé Věra a Jan Haluzovi, představitelé nakladatelství Atelier, které reedici knihy připravilo, I. Voštová a M. Bařinka, Vojtěch Josefík, starosta obce Biskupice a předseda i další představitelé místního mikroregionu a Vojtěch Jurčík, náměstek hejtmana Zlínského kraje.

Pod velkou portrétní fotografií usmívajícího se pana profesora z 50. let v příznačném klobouku všechny přítomné přivítala dětská cimbálová muzika ZUŠ z Luhačovic se svými zpěváky a naladila potřebnou slavnostní atmosféru, umocněnou nabízenou zdraví podporující pozlovickou pálenkou a koláči k zakousnutí.

Po nedlouhém úvodu předsedy mikroregionu osudy vzniku knihy přítomným přiblížila a práci svého otce A. Václavíka představila Iva Drápalová: *Kniha Luhačovské Zálesí byla poprvé vydána před pětasedmdesáti lety. Od té doby se svět hodně změnil. Nejde jen o změny technické, ale o změny celkového stylu života – změny, jejichž prudkost nemá v dějinách obdoby.*

Kniha popisuje zaniklý svět. Stavby zobrazené na fotografiích či uměleckých dílech byly dávno zbourány či přestavěny. Kroj, dnes již málo autentický, se obléká jen při výjimečně slavnostních příležitostech. Pokud se ozývá zpěv, budou to nejspíše poslední hity vysílané rozhlasem či televizí. Staré zvyky se již z generace na generaci nepředávají a staré moudrosti byly odvrženy jako nemoderní, doplnila.

Objemná kniha A. Václavíka zachytila tento starý svět na poslední chvíli. A paradoxně nové technologie dovolily vydat knihu po tolika letech znovu, přestože již neexistují staré fotografie a štočky. Díky postupu skenování již nejsou potřebné.

Můj otec, připomněla ve svém úvodu dále I. Drápalová, vyrůstal v národopisně velmi bohatém prostředí, které miloval a které chtěl zachytit pro budoucnost. Jeho píle byla neuvěřitelná. Po první světové válce odešel do Bratislavy, do nového slovenského prostředí. Již po pěti letech – při plném zaměstnání na školním referátu – vydal obsáhlou studii Chorvátského Grobu s názvem Podunajská dedina. Zároveň složil maturitu (studoval původně reálku) a zapsal se na Filozofickou fakultu univerzity Komenského, kde později získal doktorát. O pět roků později vyšlo Luhačovské Zálesí, kniha ještě objemnější než Podunajská dedina, uzavírá své vzpomínky.

Vybavilo se mi, že během svých studií jsem k této fascinující knize (nejen rozsahem, ale především obsahem!) vhlížel s velkým respektem. Byla trvalým a dokonalým zdrojem informací k probírané studijní národopisné látce týkající se výročního a rodinného zvykosloví, lidové kultury materiální i folkloru. Prostě i pro mne, studenta původem z moravského venkova, byla studnicí nepřeborného pozná-

ní a seznámení se s lidovou kulturou blízké oblasti v nedostupném záběru.

V čem však spočívala ona schopnost A. Václavíka popsat téměř na poslední chvíli všechny tyto hodnoty lidové kultury Zálesí, shromáždit tolik různorodého materiálu, vyhodnotit jej a dát poznatkům řád, smysl a jasnou výpovědní hodnotu? To nám vysvětluje svými dalšími vzpomínkami opět dcera autora knihy I. Drápalová slovy: *Vzpomínám si, jak tatínek každý den ráno odcházel do práce, po návratu si trochu odpočinul a pak dlouho do*



noci psal. Na výzkumy padly neděle a prázdniny. Nedílnou zásluhu ovšem měla i maminka, jeho manželka Lucie. Naučila se psát na psacím stroji a tatínek jí svá díla diktoval. Pak ještě přepisovala načisto ty stovky a stovky stránek tatínkova nepřilíš čitelného rukopisu. Ti dva odvedli práce, na níž by se dnes podílely celé týmy a na něž by se vypisovaly granty. Jedinými nástroji byla tužka a papír a malý psací stroj. Žádné diktafony či počítače...

Národopisné znalosti A. Václavíka byly na sklonku jeho života nepředstavitelně rozsáhlé. Jeho znalosti mu dovolovaly klást otázky, jimiž u pamětníků vyhmátl polozapomenuté, hluboko zapadlé události. Známa je historka, kdy mu při terénním výzkumu jedna stařenka se smíchem pověděla: *Však vy ze mne dostanete i to, co já neví!*

Tehdy jsem byla mladá, ale s hořkostí jsem si přála, uzavírá své vzpomínky na otce I. Drápačová, kéž by byli lidé moudří a nechali tatínka jen aby psal a psal, aby zachytil na poslední chvíli všechno to bohatství lidové kultury, a ne ho nutili, aby chodil na všelijaká nesmyslná školení, jimiž padesátá léta tak oplývala!

Antonínu Václavíkovi jistě nikdy nepřišlo na mysl, že by jeho Luhačovské Zálesí mohlo ještě jednou knižně vyjít. Věřím však, že by měl nepochybně velkou radost, že se tato kniha i po pětasedmdesáti letech opět v plné kráse dostane do rukou nové generace čtenářů, která jistě ocení práci, kterou pro svůj rodný kraj konal s takovou láskou a s takovým sebezapřením.

S použitím materiálů dcery A. Václavíka připravil František Synek

Věra Haluzová vzpomíná na Antonína Václavíka

Začátky sběratelské činnosti Věry Haluzové na luhačovském Zálesí spadají do přelomu 40. a 50. let minulého století. Tehdy v roce 1948 byla pro politickou činnost spolu s manželem Janem uvězněna v Uherském Hradišti. Po osvobuzujícím rozsudku prvního státního soudu byla propuštěna před Vánoci domů. Byt manželů Haluzových ve Zlíně byl však již obydlen, a tak se vrátila k rodičům do Malenovic. Tatínek V. Haluzové zde byl ředitelem měšťanské školy a v roce 1949 požádal, aby jeho dcera byla opět přijata do školní služby. Z trestu však byla V. Haluzová přidělena na dvoutrídku do Biskupic u Luhačovic v okrese Uherský Brod.

Na svůj první den v novém působišti dodnes vroucně vzpomíná: *V celé vesnici velmi vážený pan řídící František Chupík mne představil 35 žákům druhé třídy, kterou tvořily děti od 8 do 11 let. Uvítały mne krásnou místní písní: Dýž si já zazpívám na biskupském poli, můj hlásek uderý o pozlouské zvony... Tak se mne ujal rodný kraj pana univerzitního profesora Antonína Václavíka, luhačovské Zálesí.*

Ve škole se pak stalo tradicí, že každý den zahajovali písní, které V. Haluzová začala zapisovat. Od roku 1950 se pak postupně seznamovala s dospělými interprety zapsaných písní i s místní chasou. Těžiště její sběratelské práce byla tehdy v obci Biskupice, kde se skupinou mladých i starších sbírala a obnovovala kroje, předměty hmotné kultury a oživovala celý zvykoslovný rok. Navštěvovala však také ostatní obce v okolí, a i zde sbírala lidové písně, tance a zvyky.

Ve zmíněném roce 1950 uspořádala Věra Haluzová v Biskupicích tehdy neobvyklou a novou akci. Využila přitom zkušeností z přípravy podobné akce, kterou bylo uspořádání národopisné slavnosti ve zlínské sokolovně v roce 1946. O čtyři roky později připravila v Biskupicích první dětský folklorní festival s názvem Jaro na dědině. Na něj vzpomíná slovy: *Děcka z Biskupic vynášela Mořenu a házela ji z mostu do Černého potoka. Děti z Kařovic, Řetečova a Ludkovic přišly s májíčkem i ozdobeným borkem. Pan řídící Jančařík přivedl starší děti z jednotřídky v Polichně. Všechny se pak po „utopení Smrti“ oeselily a hrály na louce u školy. Předvedly své hry z jednotlivých dědin, „vyštěřaly“ se ze jmen i dědin, společně na sebe povolávaly a pak zakončily oslavu společnými tanečními hrami i tancem sedlčků z Biskupic s písní Chlapci biskupští v tenkých košíkách...*

Hosté přijeli z Luhačovic i z Uherského Brodu a všude bylo plno smíchu a dobré nálady. Vzpomínám si, že z brodského muzea J. A. Komenského byl přítomen dr. Jan Pavelčík a dr. Josef Beneš, kteří oše zachytili na fotografiích.

Ohlas na tuto nezvyklou a v tom období ojedinělou akci byl velký a podle toho vzoru pak následovalo uspořádání Setkání české a slovenské mládeže v Uherském Brodě, kde děti z Biskupic pod vedením V. Haluzové předvedly poprvé na malém pódiu Vynášení Mořeny a opět sklidily velký potlesk.

V Biskupicích působila V. Haluzová až do roku 1958 a v těch letech uspořádala na hřišti u školy s místní chasou dožínky. Vzpomínky na tuto akci popsala V. Haluzová ve svých rukopisných poznámkách větami: *Slavnostní průvod s posledním snopem a žnečkami zahajoval ozdobený žebřinový vůz. Pak šli kosci s ozdobenými kosami, žnečky s kosáky, kláskaři s kystěmi krásně spleteného obilí a dvojice v krojích. Stárek se stárkou nesli dožínkový věnec, který zhotovila a ozdobila tetička Marie Skovajsová, která se společně se mnou starala o zhotovení rekvizit i sled pořadu. Průvod doprovázela známá dechovka z Ludkovic. Já jsem nesla na rukou malou loanku z Prahy, obléčenou do dětského kroje. Ten ušila opět Maruška, která nesla na pravém předloktí kútní koš plný obřadního pečiva, aby mohla nabídnout všem čestným hostům. Pořad byl velmi pestrý a zachycoval dožínky na Zálesí, jak je popisuje pan prof. A. Václavík ve své knize.*

Právě se předával dožínkový věnec a muzika začala vyhrávat k tanci, když se lidé začali otáčet ku vchodu na hřiště. To se na nás přišel podívat pan profesor Antonín Václavík, lidmi na Zálesí ctěný a vážený, poněvadž o jejich Luhačovském kraji napsal rozsáhlou monografii. Muzika zahrála tuš a učitací úbor šel přivítat vzácného a milého hosta. Byla to čest pro celou dědinu.

Maruška otevřela košík, nabízela z jeho obsahu a pan profesor zvolal: Obřadní pečivo! A nyní postupně přesně vyjmenoval všechny typy pečiva v košíku uloženého. Gazda na to přinesl sklenici slivovice, gazdina starodávné „štamprky“ na tácku pokrytém vyšívaným šátkem. Pak přišel starosta obce s panem řídícím Chupíkem, také rodákem z Pozlovice. Všichni jsme byli šťastni a potěšeni jeho návštěvou.

Před rozloučením mne pan profesor požádal o krátký rozhovor. Poprosil mne, abych pokračovala v obnově nejen svátečních, ale také pracovních krojů pro děti, a o další rozšíření mé sběratelské činnosti na obce Dobrkovice, Kel-



níky a osadu Seče u Kaňovic, na něž neměl již dost času. Doslechl se zde o „zaječích“ tancích, ale při sběru na ně nikdy nenarazil...

Věra Haluzová při tomto osudovém setkání slíbila panu profesorovi, že bude těmto obcím i osadě věnovat sběratelskou pozornost a on na rozloučenou tehdy volal: *Nezapomeňte, písně a tance se zvířecí tematikou! Pošlu Vám návod ke sbírání...*

Pan profesor tehdy opravdu nezapomněl. Poslal paní učitelce útlou knížku s názvem Zrnko k zrněčku, což byl receptář či návod pro nové sběratele lidových písní, tanců a zvyků...

Věra Haluzová jej využila teprve po roce 1954, kdy se vrátil její manžel Janiček z vězení a oni mohli společně vyrazit za sběry po celém Zálesí. Na „zaječí tance“ však nikde nenarazila...

Až o několik let později objevila

v Hřivnově Újezdu tehdy 76letou „babjénku“ Gregůrkovou. Tato pamětnice uměla krásně zpívat a poutavě vyprávět. Velmi ochotně a ráda předvedla, jak se za stara v Újezdu tancovalo. A mezi tanci ukázala také hledané „zaječí tance“ na píseň následujícího textu:

*Dyž sem já býl malý zajíc
a to čtyry neděle.*

*Vlézl sem já sedlákovi,
vlézl sem mu do zelé.*

Hop, hop, hop!

*Přišel na mně, šelma sedlák,
toho zelí hospodář.*

*Co ty šelmo, co tu děláš,
že ty mé zelé kúsáš.*

Hop, hop, hop!

*A já nejsu žádný šelma,
já su zajíc veselý.*

*A ty sedláku lakomý –
možeš si zedst své zelí.*

Hop, hop, hop!

*Já si najdu jatelinku,
tá má dobrý sladký list –*

*A ty sedláku lakomý,
můžeš si své telí zedst.*

Hop, hop, hop!

Na tyto chvíle ještě dnes Věra Haluzová s velkým nadšením vzpomíná: *Přání pana profesora Václavíka jsem splnila. Tance se zvířecí tematikou jsem objevila a zaznamenala. Měla jsem velkou radost.*

S trochou smutku v hlase však k tomu vzápětí dodává: *Mám ještě jedno velké přání! Chtěla bych v Dobrkovicích objevit tanec mazur, o němž hovořil tamní nejlepší zpěvák a tanečník strýček Josef Jurák!*

Paní Věře Haluzové přejeme, aby se jí její přání vyplnilo a zmíněný tanec v obci zapsala. Ale nejen to! Spolu s ní si přejeme, aby se jí podařilo své sběry zpracovat a vydat v samostatné sbírce, která by zachovala i pro příští generace další skvosty folklorní pokladnice luhačovského Zálesí. Mezi nimi jsou např. další zvířecí balady z Dobrkovic a Zálesí, svatební tanec kot z Hřivnova Újezda na píseň Utekla nám myška do strniska... nebo tanec na píseň Komáři se ženili...

Z podkladů V. Haluzové připravil František Synek



Bulharské svátky a obřady

Nestává se často, aby se na trhu objevila kniha obširně pojednávající o lidovém zvykosloví. Na jedné straně se počítá s tím, že rituály se přenášejí v čase, neboli žijí v realitě v jakési přirozené formě, tudíž obecnost sotva potřebuje nějaký návod, jak slavít. Na straně druhé – přemýšlet nad tradicemi, zkoumat je a psát o nich, je věcí vědy. Ale odborná literatura bohužel širokou veřejnost

neoslovuje. Příležitostně se v denním tisku píše o blížícím se svátku, více o Vánocích a Velikonocích. Téměř bychom se mohli domnívat, že se média ujala osvěty a snaží se uchovat tu trošku vzpomínek ze života prarodičů v naší paměti. Na článkách a relacích je dobré to, že si kladou za cíl zpestřit naši každodennost emocemi a barvami, že se snaží připomenout, kolik se kolem nás děje věcí, do nichž se můžeme včlenit. Samozřejmě jen potud, odpovídají-li našim potřebám.

Právě v případě nutnosti projevujeme zájem: „jak je to s oněmi svátky?“ Blíží se jmeniny, zasnoubení, svatba,

křtiny a chceme, aby oslava „stála za to“! Abychom je plnohodnotně prožili, aby se o všem mluvilo a na nic nezapomnělo. Rozhodneme-li se být důkladně informováni, nezbude nám nic jiného, než se zahrabat v množství literatury. Je však možné, že budeme mít štěstí a narazíme na pramen, jako je výše uvedená kniha, která nás bude o všem informovat:

- Kdy a jak se ve vlasti slaví:
- o kalendářních a rodinných svátcích,
- o svátečních obřadnosti,
- o svátečním stolování.

Bulharské svátky a obřady představují publikaci, v níž nacházíme odpověď na všechny zmíněné otázky. Kniha je dílem Nadi Petrovové. Na titulní straně sborníku je uvedena jako editorka, přestože se zdá, že se v knize opírá i o vlastní sběry.

Sborník se zdá být zajímavým hned v několika směrech. Za prvé: je v něm ukázáno, jak se v současných bulharských svátcích prolínají křesťanské či pohanské normy s cítěním moderního člověka. Uběhlo hodně času od příkré konfrontace církve s přirozeným projevem emotivity lidu. Např. v den, kdy církev slavila světce, neslo dítě, po něm pojmenované, obřadní chléb, aby mu kněz předčítal modlitbu. Tento akt je svého druhu pokračováním pohanské tradice přinášení oběti za zachování zdraví a taktéž předchází dnešnímu tradičně bohatému pohoštění o jmeninách v oslavencově domu. Za druhé: je svého druhu svědectvím udržování současných svátků. Je nám představen určitý moderní obraz obyčejů a zvyků. Jsou to více méně transformace jejich podoby při zachování účelnosti, motivace a obsahu obřadů či svátků.

Je mojí povinností se nad použitím označených termínů pozastavit a přidat jisté vysvětlení. Aby byl text v případném překladu správně pochopen, musíme sjednotit terminologii. Zde bychom si mohli položit otázku hned u titulu knihy: Co měla autorka na mysli, když použila slovo „obřady“? Každopádně se jedná o tradice, jejichž vyšší formou jsou útvary s integračními funkcemi, jimiž se více či méně ustálenými způsoby opakuje jednání lidí, a to při určitých příležitostech a životních situacích. V českých a bulharských slovnících k heslu „obřad“ najdeme více ekvivalentů: ceremonie, obyčej, řad, rituál. K slovu „obyčej“ zase – zvyk, zvyklost. Jak je



vidět, musíme hledat hlouběji a poradit se u odborníků.

Podle klasifikace v české odborné literatuře, a to zejména Antonína Václavíka, byl obřad kolektivní normou, samozřejmou a zákonitou součástí ekonomicky a společensky nerozvinutého života. Obyčej je pak „obřad, který ztratil svůj dávný smysl“. Vezmuli v úvahu i vyjádření jiných autorů (A. Navrátilová, E. Horváthová, J. Krupková) a porovnáme-li je s obsahem knihy, zvolila bych pro titul slovo obyčej. Je pravdou, že se v knize o obřadech píše, ale z obsahu je zřejmé, že se jedná o minulost. V moderních podmínkách většina z nich ztratila mnoho ze své životnosti, i když si zachovala jistou podobu a atmosféru. Jako obyčej vyčkává na „lepší časy“ (např.: *I přesto, že věda oolionila práci zemědělců, víra, že příroda a vyšší síla je mocnější, nutí lidí, aby se pokusili silou obřadu prosit je o přízeň.*) Poněvadž pravdu má vždy autor, necháme titul v původním znění a „podíváme se“ blíže na jeho schopnost interpretovat.

Hlavně v části o obřadech a jejím soudobém provedení, autorka neskryvá svoji zřejmou zaujatost. *Zasnoubení je užitečné období, které nás má varovat před ukoapeným a nepodařeným manželstvom* a vyjadřuje názory



o správnosti či nesprávnosti záležitosti: *Svatební slavnost je zvláštní a neopakovatelná. Těžko určit nejlepší variantu, ale existuje řada „tradic“, jichž se máme vyvarovat:*

- *nepěkné pozvánky s obrázky líbajících se ptáčků a textem,*
- *dárky – v podobě bankovek,*
- *mašlemi a panenkami nevkusně ozdobená auta,*
- *„důvtipné“ újčky směrem k novomanželům,*
- *pošetilé opíjení se a přejídání jídlem,*
- *ohlušování hodně silnou „svatební hudbou“ atd.*

Načež se nabízí lepší alternativy.

V rozsahu 132 stran sešitového formátu najdeme údaje o všech významných svátcích v kalendáři a o svátečních zvyklostech Bulharů. Ale překvapivě v knize nenajdeme žádný obrazový materiál. Lze pokládat tuto absenci za závažnou tím spíše, že i grafická úprava obalu nijak zvlášť barevně nezaujme. Další věc, jež se týká formy, je fakt, že výroční kalendář začíná zimními svátky. Můžeme se domnívat, že uspořádání se „drží“ ročního kalendáře, že v zimě lidé více slaví, ale také (a nehledejme nic víc), že se sborník ukázal na trhu právě v tomto ročním období.

Zajímavá je jazyková podoba textu. Autorka se vyjadřuje oznamovacím

způsobem s imperativním nádechem, např.: *...O Koětné neděli... Všichni chodí do kostela na sváteční bohoslužbu, odkud si oyzvednou posvěcené orbové oětvičky.*“ nebo: *„Jmeniny slaví převážně starší lidé.“* Takový tón by byl vhodný pro malé povídky, vysvětlující původ svátků a jejich tradování, domnívám se však, že při vyjádření o současném stavu svátků by se mu dalo vyhnout. Slova autorky znějí pře-

svědčivě, ale pochybuji, že zde dochází k strohému naplnění nějakých pravidel. A přesně takový je tón textu. Zmíněný dojem se posiluje i tím, že čtenářům se nedává prostor, aby si vybral variantu oslav, neboť většinou se k nim nedostanou informace o různých provedeních či absenci obřadů v některých regionech. Problémem celé knihy je poměrně velké zobecnění. V knize nenajde ani jedinou zmínku o pramelech, díky nimž se k nám dostávají informace z minulosti.

Budeme-li hledat umístění publikace na poli žánrů, vzpomene si na jeden druh, který se zrodil a existoval v osvícenství – knížky lidového čtení. (Např.: Jakob Josif Göress „Deutsche Volsbücher“, 1807 a její ekvivalenty v kulturní historii Balkánu. Jsou to díla, k nimž se dá tato kniha žánrově přirovnat (jestli se k ní postavíme kladně): „lidová, demokratická literatura“, „mezi folklorem a literaturou“ atd.)

Českému čtenáři dlouhým srovnáním s některými jemu známými prameny, abychom si porozuměli. Vytrvale jsem hledala v knihkupectvích a knihovnách novější žánrový ekvivalent. Našla jsem obsažné knihy o jednotlivých zvláštních svátcích, jak jsem se již zmínila na začátku, ale ani jednu novější obsažnou knihu či sborník adresovaný dospělému čtenáři. Nejnovější dostupné dílo byla kniha Vlastimila Vondrušky *Církevní rok a lidové obyčeje*. Zasloužila si můj obdiv svým bohatým obsahem a grafickou úpravou. Jediné, co nás „neuspokojí“, je rok jejího vydání – 1992. Zajímalo by mne, jak by představil autor tuto problematiku dnes a jaký by měla kniha ohlas u čtenářského publika. A vůbec, zajímavý by byl i průzkum současné transformace svátků, o tvorbě a používání zmíněného druhu literatury. Na místě by byla i komparatistická studie o statutu obyčejů, obřadů a svátků v novém tisíciletí na evropské půdě.

Recenze knihy Nadi Petrovové: *Praznicite i obrjadite na bálgarina*, Sofia, 2003, 3. vydání. *Nikolinka Prokopieova*

Chodské pověsti a legendy Marie Korandové

Také máte stále častěji chuť sáhnout po knize, jejíž jazyk by vám připomněl nikoliv smutný pahýl, ale košatý strom, z něhož byste si mohli utrhnout pouze chutné a šťavnaté ovoce?

Knihu, jejíž text by se střídal s ilustracemi, které by se nevzdály obsahu, ale naopak s ním tvořily libozvučný akord?

Knihu, jež by vás provedla krajinou (možná jste se v ní kdysi pohybovali), kde mnohé vsi a městečka pulsují plnokrevným životem, zatímco jiná byla dávno umrtvena a zapomenuta? Pak vězte, že takové knihy existují.

Plzeňská rodačka Marie Korandová (1936), vynikající lingvistka (někdejší odborná pracovnice dialektologického oddělení Ústavu pro jazyk český ČSAV v Praze a historického oddělení Ústavu L. Štúra SAV, spoluautorka Historického slovníku slovenského jazyka) se po půvabných Pročpohádkách opět vrací do kraje svých předků, a sice na malebné, ale zároveň drsné Domažlicko. Kraj, na západě ohrazený kdysi neprostopupným hvozdem hraničních hor. Tato slova dnes zní možná až příliš nadneseně, ale není tomu ještě tak dlouho, co byla zdejší krajina takto vnímána. Jinak by se zde sběratelé nemohli setkat s obry, skalníky, divoženkami, polednicemi, polodníčky, klekáníčky, strážci pokladů, světlíčky, vodníky, ohnivými muži, čerty, čerchmany či prašivci. Ať přístupné, či nepřístupné místo, každé je oživeno množstvím postav, které sem zavál jejich tragický životní úděl. Kdybychom je postavili vedle sebe, byla by to vskutku pestrá společnost – zámecká paní vedle sedláka, rytíř s lupičem, myslivec s pytlákem, nakonec pak Kozina vedle všemi zatracovaného Lomikara. Spisovatelka je všechny důvěrně zná. Četla o nich u svých předchůdců – Boženy Němcové, Jana Františka Hrušky, Jindřicha Šimona Baara, Adolfa Weniga, Jiřího Kajera, Hany Štěpánkové, Jaroslava Kramářka, Rudolfa Svačiny aj., ale poznala je i z živého vyprávění svých rodičů, prarodičů a jejich vrstevníků.

Probíráme-li se jednotlivými postavami a postavíčkami, jež lidská fantazie opředla nejroztodivnějšími vlastnostmi, znovu si uvědomíme nezávaditelnou úlohu ilustrátora. Představme si kupříkladu takového škalníka: *Vidět škalníka nebývala žádná vzácnost. Někdy vypadal jako ohnivý had nebo veliký ohnivý pták. Drápy měl jako srpy, klofák jako píku a ocas dlouhý, že se táhl přes kolík lip. Když vyletěl do výšky, nesl za sebou zář, zroona jako komete. S večerem přicházel škalníkův čas. Vidali ho v povětří*

jako ohnivé koštiště. Nad některým stavením zakroužil, přetřhl se, udělaly se z něho tři hořzdy a škalník zmizel. Zapadl komínem buď k bábě čarodějnicí na večeri, nebo ukrást hospodyni v lochu smetanu. Škalník měl náramně chlupatý jazýček, ale neznal míru. Když byla smetana dobrá, rád přebíral a potom leckde na hnoji si musel ulevoit. Ráno v těch místech bývaly loužičky másla nebo sražené smetany.

Další obdiv proto musíme vyslovit plzeňské malířce Marii Lacigové (1928). My, co žijeme vedle ní, víme, s jakou odpovědností umělkyně přistupuje ke svěřenému úkolu. Často ji můžeme zahlédnout při našich procházkách, jak se snaží zachytit mizející svět plzeňských předměstí. K tomu všemu patří minuciózní práce v muzeích, ale i schopnost empatie – umění vcítit se do autorovy duše a správně odhadnout jeho úmysl. Po pohádkách Boženy Němcové, Karla Jaromíra Erbena, Jindřicha Šimona Baara tedy přišly na řadu i Chodské pověsti a legendy Marie Korandové. Vydavatelství NAVA se tak může pochlubit titulem, přitažlivým nejen pro milovníky folkloru, ale pro všechny čtenáře, jimž leží na srdci krása české řeči a ilustračního umění.

Marta Ulrychová

Antonín Václavík



Antonín Václavík (12. 7. 1891–4. 12. 1959) se narodil v Pozlovicích u Luhačovic v zemědělské rodině, jako nejmladší ze sedmi dětí. Jedinému z nich rodina po mnoha odkladech umožnila studium. Po maturitě na Uherskobrodském reálném gymnáziu v roce 1912 absolvoval A. Václavík jednoroční abiturientský kurz na obchodní akademii v Praze. Dlouhodobější studium mu nebylo v této době umožněno jak ze zdravotních, tak i z rodinných důvodů. Přijal proto úřednické zaměstnání v sázavských sklárnách Kavalier. V roce 1916 byl vojenskou správou poslán na léčení do Luhačovic. Díky návratu do rodné obce mohl pokračovat v dříve započatých sběrech a výzkumech lidové kultury na Luhačovicku. K celoživotnímu zájmu o lidovou kulturu jej přivedl o pět let starší bratr František Václavík. V červenci roku 1918 byly jejich sbírky z Pozlovic, Luhačovic a okolních obcí vystaveny v nově otevřeném muzeu. O měsíc později vznikla také Muzejní společnost v Luhačovicích.

V období první světové války se Antonín Václavík v Luhačovicích sblížil s lázeňským lékařem Pavolem Blahem, který mu po vzniku Československa nabídl práci na záchraně a oživení lidové tvorby na Slovensku. Na Slovensku působil A. Václavík v letech 1919 až 1939. V prvních letech se mu mimo jiné podařilo sesbírat a zpracovat materiál k vydání své první, vysoce ceněné monografie Podunajská dědina v Československu, složit doplňovací maturitu, vystudovat zeměpis, etnografii, etnologii a dějiny umění na bratislavské univerzitě a získat doktorát z filozofie. Současně přitom pracoval na třídění národopisné sbírky Pražského hradu, zřizování národopisných oddělení a instalaci sbírek muzeí v Rimavské Sobotě, v Piešťanech, ve Skalici, v Turčanském Sv. Martině a v Bratislavě, ale také v Uherském Brodě. Především působivá expozice nového muzea v Martině zaujala jak vědeckým přínosem, tak nadčasovým vizuálním ztvárněním, a byla vysoce hodnocena veřejností i odborníky.

Na valné hromadě luhačovické muzejní společnosti 13. března 1922 vyslovil A. Václavík poprvé záměr sestavit monografii regionu a naznačil pracovní úkoly, které je potřeba pro tento účel vykonat. Muzejní společnost oslovila Josefa Černíka, aby zapsal na Zálesí mizející lidové písně a vyzvala k dokumentační práci několik významných výtvarníků. Od roku 1927 kulminovaly přípravné práce na regionální monografii a shánění prostředků na její vydání. Společnost získala dlouholetý úvěr u České grafické Unie, která zajistila veškeré předtiskové i tiskařské práce na knize. Dále na tisk publikace přispěla Akciová společnost lázní Luhačovic a ministerstvo obchodu.

Vydání národopisné monografie Luhačovské Zálesí v roce 1930 bylo vyvrcholením činnosti Muzejní společnosti v Luhačovicích. A. Václavík jím završil dvacetiletý výzkum svého rodného kraje. Rozsáhlá publikace, doplněná bohatou obrazovou přílohou se stala významným průkopnickým příspěvkem evropskému národopisnému bádání. Celkem 672 stran textu je členěno do čtrnácti kapitol, na jejichž zpracování se kromě Antonína Václavíka podíleli Josef Černík, profesori Masarykovy univerzity Bohumil Kužma a František Ninger, Ladislav Hosák, J. L. Červinka, Josef Mrkos, učitelé a aktivní členové muzejní společnosti Josef

Krystýnek a Jan Zatloukal. Texty doplňuje 800 ilustrací, z toho je 419 reprodukcí v obrazové příloze. Po výtvarné stránce publikaci doplnili malíři zvučných jmen jako Joža Úprka, František Hlavica, Bohuslav Jaroněk, František Pečinka, František Ondrůšek, Ferdiš Duša, Stanislav Lolek, Marie Vořechová-Vejvodová, František Faulhamr, Žofie Šánová a Viktorin Šulc. Dosud nedoceněný význam má kolekce dokumentárních fotografií architektury luhačovického Zálesí, které A. Václavík pořídil převážně v průběhu dvacátých let 20. století na svých výzkumných a sběrných cestách ve spolupráci s luhačovickými fotografy.

Roku 1933 se A. Václavík stal docentem národopisu na Brněnské univerzitě. Zprvu do Brna dojížděl z Bratislavy, kde se svojí rodinou žil, než se v roce 1939 natrvalo přestěhoval na Moravu. Během válečných let, kdy byly vysoké školy uzavřeny, působil jako odborný pracovník ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti. Kromě zdejší sbírky třídil a uspořádal také muzejní sbírky ve Vizovicích, Holešově, Rožnově a v dalších muzeích na Slovácku a Valašsku. Reinstaloval i expozici Muzea luhačovického Zálesí. Nová expozice ve vilce Lipová byla otevřena 18. července 1943. Stejně jako u všech dalších národopisných expozic, koncipovaných Václavíkem, se zde projevilo jeho moderní pojetí prezentace sbírek, propojující vědecký přístup s výtvarnou působivostí.

Po skončení druhé světové války byl Antonín Václavík jmenován řádným profesorem Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a ředitelem semináře pro etnografii a etnologii. Za svého vysokoškolského působení vytvořil funkční koncepci národopisného studia a vychoval řadu významných poválečných etnografů.

Průběžně se věnoval publikační činnosti. K nejdůležitějším textům se řadí příspěvky s tematikou tradiční lidové výtvarné kultury a lidových obyčejů, zabývající se například problematikou malovaných ohnišť, výzdobou mandlo-

vacích pístů a pastýřských holí, genezí obřadních plachet. V roce 1956 vyšla reprezentativní publikace Volkskunst



und Gewebe. Poslední práce „Výroční obyčeje a lidové umění“ byla vydána až po autorově smrti. A. Václavík soustředil většinu pracovního úsilí v posledních letech svého života, aby prostřednictvím této publikace předal svůj vědecký odkaz československému národopisu. Původně zamýšlený název práce stejně jako celá koncepce díla však byly redakčními zásahy nevhodně změněny bez svolení autora.

Antonín Václavík zemřel náhle 4. prosince 1959. Budoucím generacím po sobě zanechal rozsáhlé a hodnotné dílo, množství podnětů a inspirací.

Blanka Petráková



Z činnosti výboru a sekretariátu FoS ČR

Staronový výbor Folklorního sdružení ČR se od valné hromady do uzávěrky tohoto čísla ještě nesešel na svém samostatném jednání. To je plánováno na víkend 17.–19. února 2006 v Praze. Přesto byly splněny první úkoly z usnesení valné hromady – nové stanovy byly registrovány na Ministerstvu vnitra, byl konkretizován program sdružení na rok 2006 a současně bylo intenzivně pracováno na zajištění majoritních akcí roku 2006. Sekretariát je slaben o vedoucího sekretariátu Václava Horčíčku z důvodu dlouhodobé nemoci.

Činnost sekretariátu směřovala na přelomu roku a v měsíci lednu především do ekonomické oblasti. Proběhlo vyúčtování dotací a příspěvků, které sdružení obdrželo v roce 2005 a pokračovala příprava IX. národního krojového plesu ve Žďáru nad Sázavou. Rozeběhla se také konkrétní příprava akcí prvního pololetí roku – celostátní soutěže Zpěváček 2006, prvních festivalů a dalších významných akcí plánovaných na tento rok. Současně byly po zdoluhavých jednáních uzavřeny smlouvy mezi FoS ČR a Ochranným svazem autorským Praha jednak pro akce členských souborů a jednak pro členské festivaly. Na základě úhrady členských příspěvků bylo zahájeno rozesílání členských průkazů na rok 2006. V ediční činnosti se podařilo vydat nejen mimořádné číslo časopisu Folklor 7/2005, ale koncem měsíce ledna také Kalendář akcí pro rok 2006. Současně byl od počátku nového roku „za chodu“ – tedy během realizace

dalšího čísla časopisu – zpracováván Folklor 1/2006 v celobarevné podobě, což přináší nejen zvýšené nároky na vydavatele po stránce ekonomické, ale také pro redakci potřebu větší časové plochy pro zpracování grafiky časopisu, tisku a lepení, jehož součástí je také doba zasychání. I proto byla uzávěrka jednotlivých čísel od nového roku posunuta na 20. dne lichého měsíce a rádi bychom byli, kdybyste od čísla 2/2006 časopis Folklor dostávali do svých schránek v prvních dnech lichého měsíce.

Za celý sekretariát a výbor sdružení přeji všem členským souborům, jednotlivcům i pořadatelům festivalů po celý rok hodně zdraví, štěstí a úspěchů.
František Synek

Rozdělení kanceláří FoS ČR

Pro vaši rychlejší orientaci v případě návštěvy sdružení v budově na Senovážném náměstí 24 v Praze vám nabízíme přehled rozmístění jednotlivých kanceláří:

II. patro:

doře č. 224: redakce čas. Folklor (František Synek)
tel. 234 621 303

doře č. 220: zahraniční úsek (Nikol Bartlová,
Zuzana Zemanová, Jaroslava Zorbičová, Viera Zemanová)
tel. 234 621 220

IV. patro:

doře č. 409: sekretariát (Zdeňka Nová a Lucie Radová)
tel. 234 621 218

doře č. 410: předseda (Zdeněk Pšenica)
tel. 234 621 218/395

doře č. 411: ekonom (Eva Oravcová), tel. 234 621 218
doře č. 402: vedoucí sekretariátu, tel. 234 621 252

V. patro:

doře č. 510: tajemník (Jiří Pokorný), tel. 234 621 256

V Brně naše zastoupení (Krajská kancelář FoS ČR) najdete na adrese Charbulova 3, 618 00 Brno:
sekretariát: Nikol Bartlová, tel. 548 535 765
ředitel: Milan Zelinka, tel. 548 535 765

-red-

Alexander Veigl čestným prezidentem IOV

Pouze uznání a docenění hodnot, pestrosti a různorodosti lidové kultury umožňují soužití v přátelství a míru.

To je krédo Alexandra Veigla, dnes už bývalého generálního tajemníka jedné z významných mezinárodních organizací věnující se lidovému umění (IO.V. – Internationale Organisation für Volkskunst).

Alexander Veigl se narodil roku 1928 ve skromných podmínkách v rakouském Neumödlingu. Vystudoval obchodní školu, pracoval jako pomocný dělník a později jako kulturní referent obecního úřadu v Mödlingu. Jeho aktivita a iniciativa v oblasti kultury ho brzy přivedla k různým funkcím. Byl předsedou spolku Schwarzkogler, exponoval se ve Svazu krojovaných spolků Vídně, Dolního Rakouska a Burgenlandu, organizoval celorakouské semináře pro mládež. V roce 1963 založil v Kremsu Mezinárodní folklorní setkání pořádané vždy po dvou letech, začal s intenzivními mezinárodními kontakty. Byl zástupcem Rakouska v mezinárodní organizaci CIOFF. V roce 1979 založil za pomoci dalších spolupracovníků světovou organizaci lidového umění (I.O.V.) a stal se jejím generálním tajemníkem. Dnes tato organizace působí ve více než 170 zemích světa a šíří myšlenky míru, svobody, solidarity a humanity prostřednictvím lidového umění.

V prosinci minulého roku oslavil A. Veigl sedmasádkáté narozeniny v duševní svěžesti, ale bohužel již s podlomeným zdravím. Po mnoha opakovaných soukromých pozváních jsme ke konci loňského roku navštívili Alexandra Veigla v jeho bydlišti v Ma. Enzersdorfu. Přes potíže fyzického rázu se nám věnoval s velkou pozorností a pohostinností, tak, jak se člověk věnuje starým přátelům. S neobyčejnou čílostí se účastnil všech debat a otázek kolem 3. světového kongresu I.O.V., na který se chystal se svou manželkou Anne. A právě zde, na tomto světovém kongresu v Andongu v Jižní Korei, v rámci zasedání pléna, po 26 letech neúnavné práce Alexander Veigl ze své funkce generálního tajemníka odstoupil. Důvodem tohoto rozhodnutí byl jeho zdravotní stav a věk. Za své vynikající služby pro I.O.V. byl tímtož plénem zvolen čestným prezidentem. Nástupcem A. Veigla ve funkci generálního sekretáře byl zvolen Mgr. Hans Joachim Holz z Andorfu v Rakousku.

Škoda, že čas tolik letí a stáří čeká na každého z nás. Alexander je totiž velkým přítelem našeho folkloru, velmi si



váží institucí, které se folkloru věnují, především rožnovského muzea, Folklorního sdružení ČR i Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici. V minulosti navštívil celou řadu našich folklorních festivalů a doslova a do písmene se zamiloval do vycpálkovské muziky vedené Martinem Terayem. Musela mu hrát nejen na setkáních v Puchbergu, ale i na jeho svatbě s Anne, na oslavách narozenin atp. Těšil se na ni vždy jako „malé dítě“, protože, jak říká, je to muzika jeho srdce.

Dalo by se říci, že Alexander teď bude odpočívat, ale opak je pravdou. Snaží se, aby jeho nástupci pokračovali zdárně v jeho činnosti, aby realizovali jeho dosud neuskutečněné plány, aby si organizace I.O.V. uchovala své dominantní postavení nejen v Rakousku, ale i v dalších zemích světa. Přeje si, aby funkce čestného prezidenta I.O.V. nebyla pouze čestná.

My všichni, co ho léta známe, mu přejeme, aby ještě dlouho mohl předávat své cenné zkušenosti a znalosti svým nástupcům.

Eva a Radek Rejškovi

Šedesátiny Jiřího Sloupenského

Když někdy jednatel firmy TG TISK s.r.o. Lanškroun Jirka Sloupenský vypráví o svém dětství a mládí, nevyhne se obvykle vzpomínce na svého dědu. Jeho vztah k němu je plný rozporů a protikladů. Jako kluk u něho trávil čas prázdnin na žebříku v rozsáhlém sadu při ošetřování stromů nebo sběru ovoce. Nenáviděl tu dřinu, při které mu z dlouhého stání na špruších promodrávaly nohy... nesnášel dědu neznačího odpočinek a vidícího všude kolem jen práci.

Po roce 1989 právě tyto sady, na kterých v potu tváře, se zaťatými zuby a slzami na krajíčku prožil část své mladosti, stály na začátku jeho podnikatelských aktivit. Zděděné pozemky prodal a pustil se do podnikání v tiskařském oboru.

Ze sadu, o který s odříkáním pečoval, sklízí pomyslné plody práce svých předků dosud a na svého dědu nedá dopustit. To on ho naučil překonávat v životě obtíže ... A také ho naučil vidět svou práci i v jiných dimenzích, než je jen okamžitý zisk a užitek. Stromy ho naučily pokoře před tím, co nás přesahuje, účtě k lidské práci a odpovědnosti k tomu, co po nás zůstává.

Myslím si, že Jirka si v mládí nepředstavoval, že bude mít život spojený s tiskárnou. Určitě mnohem více chtěl být hokejistou, cyklistou nebo fotografem. Všechno tohle zkusil a ve všem by asi se svou zarputilostí a pracovitostí dosáhl úspěchu. Už je to tak

dávno, co po kopcích nad Vsetínem se stativem a fotoaparátlem hledal dobré světlo lesa, úsměvy stařenek a kouř z bramborových natí. Už je to tak dávno, co zde k sobě přitisknul své první děvče...

Sportovní kariéru mu znemožnilo nemocné srdce a dráhu fotografa nutnost živit sebe a časem i rodinu. Kola osudu se roztočí a z rodného Valaška plného starousedlické pohostinnosti a pohody se Jirka nedlouho po maturitě vydává do Sudet. Z Lanškrouna ještě nevyrchala pachut' odsunu většinového německého obyvatelstva a šedivé, podivně zanedbané město se stává jeho domovem. Před skoro čtyřiceti lety si pro sebe slíbil, že zde nezůstane déle než rok...

A dnes má domovy dva a žádnému nezůstává nic dlužen. Pomáhá místním institucím, zájmovým organizacím i sportovcům. Nezapomíná ani na věci svého srdce a podporuje folklorní sdružení na Moravě a v Čechách. Vědom si odkazu svého dědy pomáhá na svět mnohým knihám, horolezcům do nejvyšších míst světa, hokejistům k titulu extraligových mistrů a mladým zpěvákům a tanečnicům k udržování kulturní paměti národa.

Dědův sad se rozrůstá... má dobrého hospodáře, Jirku Sloupenského, čerstvého šedesátníka.

František Teichmann

Jirkovi Sloupenskému vinšujeme dlouhá léta...

V polovině měsíce března se dožívá krásných 60 let Jiří Sloupenský (nar. 15. března 1946), jenž již dlouhá léta velmi intenzivně spolupracuje s Folklořním sdružením ČR v oblasti tisků všeho druhu. Z tiskárny TG TISK s.r.o. Lanškroun vychází naprostá většina

tiskovin, které v současné době naše sdružení i někteří další naši partneři vydávají. Není to jenom tím, že je J. Sloupenský původem z Valaška, ale také tím, že rád podává pomocnou ruku jiným, kteří pomoc potřebují a také ocení.

Když se poprvé mezi námi objevil, bylo tomu někdy před sedmi lety, málokdo tušil, jak moc bude našemu sdružení se svým týmem spolupracovníků blízký a jak moc nám bude

radou, konkrétní pomocí i finanční podporou, pomáhat.

Jako šéfredaktor časopisu Folklor i dalších titulů ediční řady sdružení mám tu možnost být nejen s milým jubilantem, ale s dalšími představiteli firmy i řadovými zaměstnanci ve velmi těsném a častém kontaktu. Do firmy - původně na pokraji Lanškrouna, která se před léty přestěhovala do nové vlastní a moderní budovy téměř v centru města - pracovně zajíždím často. Vždy zde nacházím přátelské jednání, otevřenost, vstřícnost i seriózní a profesionální přístup nejen k celku zadávané práce, ale také k jednotlivostem a detailům.

Všechny tyto vlastnosti vynikajícího a zkušeného podnikatele, člověka a kamaráda, nejen zdobí našeho jubilanta Jiřího Sloupenského, ale také všechny jeho spolupracovníky a kolegy. Ve firmě je díky jeho vlivu a silné osobnosti vynikající pracovní atmosféra, podpořená přátelskými a kolegiálními vztahy, na základě kterých se dovedou vzájemně podpořit, vyhovět a pomoci.

J. Sloupenský, vědom si možností svých spolupracovníků i možností své firmy, dovede sám podněcovat další spolupráci a přináší nové náměty. Napomohl na svět nápadu s lázeňskými oplatky našeho sdružení, k nimž jeho tiskárna vyrobila přebal. Dopomohl rozesílání časopisu i dalších tisků našeho sdružení se slevou prostřednictvím pracovníků lanškrounské pošty a sekretariátu sdružení ulehčil práci s balením a lepením štítků s adresami; tuto úmornou činnost převedl na své pracovníky... Protože se zajímá o staré pohlednice (každý rok z nich vydává TG TISK tematický stolní kalendář) inicioval vznik dnes možná již stovek pohlednic folklorních souborů i festivalů, které jeho firma zpracovává v celém rozsahu – od základního návrhu, přes grafické zpracování až k tisku. Výrazně zvýšil kvalitu propagačních materiálů našich majoritních akcí i většiny členských folklorních festivalů zpracováním a tiskem festivalových sborníků, plakátů i pozvánek. Podpořil výrobu nejen stolních kalendářů sdružení, ale také vznik omalovánek s motivy lidových krojů nebo vydání (opět několika stovek) různých kapesních kalendářků. Příznacné pro jeho spolupráci s naším sdružením i jeho členy je skutečnost, že tisky



připravuje a vyrábí pro nás a naše členy či partnery za výrobní cenu, čímž velmi výrazně ekonomicky podporuje nejen Folklorní sdružení ČR, ale také naše členské subjekty.

Jiří Sloupenský je ovšem nejen vynikající podnikatel v typografickém průmyslu, který v malebném podhůří Orlických hor vybudoval moderní a prosperující podnik, jenž ze svých podnikatelských aktiv nám (a také řadě dalších) může pomáhat, ale je také znalec a obdivovatel všeho krásného, co lidem obohacuje a ozvláštňuje život a co jim přináší radost i poznání. Byť se do původně před válkou německého Lanškrouna přistěhoval ve svých dvaceti letech, tento kraj, tolik v proměnách a krajinných scénériích podobný jeho rodnému Valašsku, jej očaroval a trvale připoutal. S manželkou Táňou zde vybudoval svůj domov, jehož centrem je moderní rodinný dům, začal zde pracovat a později samostatně podnikat, vychoval zde svého nástupce. Dnes, když mu to dovolí volná chvíle, může také rozvíjet svůj zájem o historii, přírodu a sport. Oblíbil si také lidovou kulturu a folklor, a protože tento kulturní

fenomén v jeho novém domově není již v původním ani přeneseném tvaru zakořeněn, rozhodl se pomáhat prostřednictvím Folklorního sdružení ČR všem folkloristům. Věděl, že pomáhá dobré věci a na základě těchto priorit vytvořil pevné a přátelské vzájemné vztahy, které rok od roku rozvíjí. Péčí a podporou J. Sloupenského se již nejednou lanškrounské náměstí a zámek rozezněly lidovými písněmi a melodiemi lidových tanců pro potěchu domácích i návštěvníků města.

Další velká předsevzetí Jiřího Sloupenského, podnikatelské cíle, rodinná přání a rozvoj firmy v posledních letech několikrát přibrzdilo zdraví, které jakoby nejen Jirku (ale také

každého z nás) upozorňovalo, že „člověk není nerozbitný stroj“: Připomnělo, že každý musí také umět v určitých okamžicích ze svých aktivit ubrat a správně se rozhodnout především ve prospěch svého zdraví. Také tuto vlastnost J. Sloupenský v sobě našel, a tak část svých pracovních povinností již v tomto období předal svému synovi a následovníku, a ku prospěchu svého zdraví zvolnil...

Milý Jirko. Dovol, abych Ti jménem svým i jménem všech kolegů z Folklorního sdružení popřál k Tvému významnému životnímu jubileu především mnoho zdraví a spokojenosti v rodině, v práci i mezi kamarády a nejbližšími spolupracovníky. Věřím, že naše vzájemná spolupráce bude ještě dlouho pokračovat, a že se ještě nejednou společně potěšíme z krásných publikací, jimž pomáháš ve své tiskárně na tento svět a že naše přátelství se bude dále zpevňovat a spolupráce rozvíjet.

Jirkovi Sloupenskému připíjím všichni společně na zdraví a dlouhá léta.

František Synek

Vinš Radkovi Rejškovi

V polovině měsíce února se v plné síle, zdraví a spokojenosti dožil sedmdesáti sedmi let Radomil Rejšek, uznávaný tanečník, zpěvák a taneční pedagog.

V kruhu svých blízkých i přátel si rád stále velmi aktivní a temperament zářící jubilant nejen zavzpomíná na minulá léta a přátele, které má vpravdě po celém světě, ale ze svých celoživotních zkušeností dovede vytáhnout a dát

k dobru nejen vzorový příklad ať již zdařilé souborové práce nebo také (a to často emocemi doprovázenými vyjádřeními) poukázat na negativní trendy a „nové“ umělecké snahy některých renomovaných choreografů a jejich souborů.

Pro věc pravdivé umělecké scénické prezentace folkloru trvale zapálený a fundovaný odborník dovede vysoce ocenit kvalitní přístup a zpracování původní taneční, hudební a písňové lidové předlohy řadou českých i moravských kolektivů. Pedagog R. Rejšek však na první pohled pozná kvalitu taneční připravenosti a zdatnosti jednotlivých souborů a jejich členů, která je dle něj nejdůležitější předpokladem a základem současného scénického uvádění lidového tance. Tento fyzický i technický předpoklad dle jubilanta nezíská tanečník opakováním pásem a drilem ve zkušebně, ale předcházející důkladnou taneční přípravou obohacenou o základy tanečních technik a študýrkou základních tanečních kroků typických českých, moravských nebo slovenských lidových tanců. Právě opomíjení této tanečně-technické přípravy a nedostatečná znalost původních



forem a znaků tradičního tanečního folkloru, jejich rozměňování a přejímání „cizích“ prvků dovede R. Rejška až k spontánně projevovaným stavům zmaru a beznaděje nad současným stavem a vývojem scénické prezentace folkloru i nad uměleckými postupy a výkony některých jemu známých a blízkých českých, moravských i slezských souborů.

Radkovi Rejškovi především děkuji nejen za dlouholeté přátelství, podporu a spolupráci při řadě festivalových pořadů, ale také doslova za desítky a desítky hodin velmi podnětných a zajímavých diskusí na téma tanečního folkloru, současné umělecké prezentace dospělých folklorních

souborů, mezinárodní spolupráce i činnosti našeho sdružení, jemuž věnoval tisíce dobrovolných hodin ze svého volného času i poznatky a zkušenosti z mnohaleté zahraniční spolupráce.

Radkovi Rejškovi přeji mu stále zdraví, pohodu, radost z každého nového dne a spokojenost mezi kamarády a přáteli.

Na zdraví připijí František Synek

Pozvánka do Velkých Losin 2006

V pořadí již 12. ročník Celostátní soutěže Zpěváček 2006 se uskuteční v malebném prostředí lázní Velké Losiny na Šumpersku o víkendu 12.–14. května.

Finále se zúčastní téměř padesát dětí ve věku 10–15 let, které postoupí přes celkem 14 regionálních soutěžních kol, která se uskuteční v měsících březen a duben za organizační pomoci všech regionálních folklorních sdružení. Pro informovanost uvádím termíny regionálních kol: 4. 3. Krásná Lípa (region SV Čechy), 25. 3. Rokycany (západní Čechy), 25. 3. Jihlava (Horácko), 25. a 26. 3. Brno (Brněnsko), 1. 4. Ostrava (Lašsko), 5. 4. Karviná (těšínské Slezsko), 8. 4. Zvíkovské Podhradí (jižní Čechy), 8. 4. Teplá u Mariánských Lázní (Karlovarsko), 8. 4. Praha (střední Čechy), 10. 4. Prostějov (Haná), 10. 4. Valašské Klobouky (Valašsko), 22. 4. Opava (opavské Slezsko), 22. 4. Mikulov (hanácké Slovác-ko) a 30. 4. Slovácko (Svatobořice-Mistřín).

Program finále soutěže Zpěváček ve Velkých Losinách 12.–14. května 2006 bude letos poprvé rozložen do tří přehlídkových dnů, během nichž se uskuteční čtyři pořady. Z nich tři jsou soutěžní a čtvrtý bude mít charakter přehlídkového galapohádky.

V prvních soutěžních pořadech, které se uskuteční v pátek odpoledne a večer budou soutěžit o účast v sobotním finále všechny zúčastněné děti. Soutěžní porota, kterou nominuje loňský předseda poroty Jan Rokyta, vybere dvacet nejuspěšnějších zpěváků, kteří se svým zpěvem utkají o titul Zlatý zpěváček 2006 i o dalších devět oceněných míst letošního ročníku. Podruhé bude udělena také putovní Cena Jaroslava Juráška.



Soutěž budou doprovázet tři lidové hudby: česká, kterou sestaví a povede Zdeněk Vejvoda, slovácká – Cimbálová muzika Cifra Uherské Hradiště s primášem Petrem Číhalem a slezská – Cimbálová muzika Vojtek Ostrava s primášem Zdeňkem Lukášem.

Jako hosté se soutěžní přehlídky zúčastní nejen vítěz minulého ročníku Libor Macháček a držitelka putovní Ceny J. Juráška Jarmila Ševčíková, ale také hosté ze zahraničí. Podobně jako v minulých letech garanty soutěžního ročníku jsou zpěvák Petr Dvorský, senátor Parlamentu ČR Adolf Jílek a hejtman Olomouckého kraje Ivan Kosatík.

Všechny milovníky dětského zpívání a krásných lidových písní i melodií do Velkých Losin 12.–14. května 2006 srdečně zveme!
František Synek



Lidové tradice a média III.

Proč je folklor opomíjen?

V minulosti jsem se především na kulturních stránkách deníků i jinde několikrát kriticky zabýval problematikou, proč je folklor v našich sdělovacích prostředcích zřetelně opomíjen. Což platí nejen o tiskovinách, ale i o rozhlasovém a televizním vysílání.

Profesionálně permanentně sleduji (i jako bývalý rozhlasový redaktor a režisér a někdejší dramaturg jedné soukromé stanice) nejen strukturu veřejnoprávního Českého rozhlasu, ale i soukromých stanic. A samozřejmě nejen českých! Velmi mne proto překvapuje, že například německé, rakouské, polské či slovenské, ale především stanice ze vzdálenějších teritorií si na folklor tu a tam vzpomenu, zatímco české okruhy jsou vůči folklorní oblasti přímo macešské!

Když jsem před časem tuto skutečnost veřejně kritizoval v tisku, došla mi oficiální odpověď z tehdejšího vedení Českého rozhlasu, že moje statistika je prý subjektivní, ba že se dokonce nezakládá na pravdě. Následoval výčet odvysílaných pořadů a jejich stopáže. Jenže nutno doplnit, že Český rozhlas se holedbal především programy regionálních okruhů, zatímco celostátní jsou vůči folkloru opravdu zcela macešské. Takže například v Praze si běžně nelze naladit ani region Plzeň (se západočeskými folklorními melodiemi), ale ani například stanici Brno, jež se věnuje pochopitelně regionu jihomoravskému.

Takto zjednodušená statistika, jíž se veřejnoprávní Český rozhlas tehdy oficiálně ohradil vůči mé kritice, je tudíž

zcela zavádějící. Kromě moravské tematicky religiózně cíleného programu stanice Proglas však na soukromých okruzích folklor dokonce téměř vůbec nezaznamenejme!

Ještě tristnější situace se nachází v televizním vysílání. Bohužel i český psaný deník či jiná tisková periodika folklorní sféru – s výjimkou deníku Haló noviny – téměř ignorují. Ve srovnání s evropskými trendy je to evidentní.

Totéž však platí například o podpoře a propagaci kvalitní (sic!) dechové hudby, která je nezřídka vlastně jakousi modifikací folklorních trendů. Hráči zahraničních dechových orchestrů nejenže na folklorních základech tvoří velkou část svého repertoáru, ale jsou ve svém okolí společensky oceňováni a především podporováni. Podobných příkladů bych ovšem mohl jmenovat více.

Za všechny závěrem uvedu alespoň jednu konkrétní situaci: z podnětu Společnosti Bohuslava Martinů se již v 80. letech minulého století vytvořila každoroční tradice májového otvírání studánek, spočívající na základě kantáty Otvírání studánek, jež na slova básníka Miloslava Bureše zkomponoval v roce 1955 Bohuslav Martinů. Dálo se tak v údajném místě konání této tradice, tedy ve Vlčkově mezi Litomyšlím a Českou Třebovou. Kromě díla Martinů se tam pravidelně konaly i různé další akce, mnohé z nich právě z folklorní sféry (včetně dramatizací aj.). Od loňského roku se však dramaturgie vlčkovských slavností zvrhla pouze na využití laciné (nekvalitní) hudby dechové a především popu a rocku. Společnost B. Martinů coby garant vlčkovských akcí se tudíž od této „vylepšené“ koncepce zcela distancovala a namísto toho podpořila podobné jarní slavnosti s hudbou Bohuslava Martinů (velkého ctitele folkloru!) a folklorních ohlasů ve Třech Studních nedaleko Fryšavy u Nového Města na Moravě na Žďársku.

Právě tento příklad je typický: současné zřetelné komercializování kulturních aktivit odvádí pozornost pořadatelů od skutečných tradičních hodnot, tedy i od folklorních tradic, takže výsledkem je naprostá analfabetizace našich současných populací v této sféře. Tedy zcela v protipólu s trendy nejen evropskými, ale i světovými.

Naše polistopadová kulturní politika dokonce svým zjednodušeným a naivně cíleným kriticismem vůči podpoře

folkloru v poválečné epoše bohužel tyto trendy jen podpořila. Současné sdělovací prostředky – až na čestné výjimky – v tomto ohledu rovněž sehrávají velmi negativní roli. Stačí jen zalistovat jejich programovými strukturami či stránkami tiskoviny.

Tomáš Hejzlar

Lidové tradice a média IV.

Věci však není možno paušalizovat

V tom, že prezentace folkloru a lidových tradic v médiích je nedostatečná, se s autory předchozích diskusních příspěvků shodnu. Sám pracuji jako šéfredaktor regionálního týdeníku (od dubna loňského roku jsou Slovácké noviny regionálním deníkem) již řadu let a trůfám si říci, že nikdy v minulosti se na stránkách těchto novin nepsalo tak často o folkloru jako právě v posledním desetiletí. Publikujeme na našich stránkách nejen zpravodajství z výročních obvyčejů (fašank, hody), ale i fejetony, recenze vystoupení folklorních souborů a také delší texty populárně naučné na pokračování, jako byl v roce 2004 seriál o žitkovských bohyních, či v loňském roce seriál Proměny lidové hudby. Celobarevné fotostrany z krojových plesů a folklorních slavností jsou běžnou záležitostí. Z vlastních textů zveřejněných v novinách jsem již vydal dvě úspěšné knížky a připravuji třetí. Neříkám to kvůli vlastní propagaci, ale abych rozptýlil mýtus o spiknutí proti folkloru. Od roku 1994, kdy jsem do Slováckých novin nastoupil, jsem nezažil ani jediný případ, že by vydavatel (dnes jsou SN součástí vydavatelství Vltava-Labe-Press, které vlastní a vydává všechny někdejší okresní a krajské noviny v ČR) zasahoval šéfredaktorům do jejich pravomocí a vydával nějaké pokyny o čem psát anebo nepsat. Občas listuji novinami našich sousedů – hodonínským Slováckem a břeclavským Novým životem, a i v těchto novinách se poměrně pravidelně objevují texty z oblasti folkloru. Jistě je to tím, že na Slovácku je o tuto tematiku značný čtenářský zájem. Oproti jiným regionům je Slovácko v tomto ohledu regionem poněkud výlučným.

Zcela zásadním kritériem pro každého šéfredaktora je ne-li zvýšit, tedy aspoň udržet počet čtenářů. Výše nákladu má totiž vliv na cenu inzerce a ekonomický efekt je to provažadé,

co každého privátního vydavatele zajímá. Ponechává na vedení jednotlivých redakcí – a teď hovořím za noviny regionální – jakým způsobem, respektive jakým obsahovým zaměřením, těchto ekonomických ukazatelů dosáhne. Rozhodující z našeho pohledu je, zda lidé v čele ať již celostátních, či regionálních deníků, mají vůbec ke kultuře nějaký vztah. Pochyby v tomto ohledu jsou na místě. Komercializace a bulvarizace jsou skutečně na postupu, jak to dokazuje mediální kampaň kolem stupidních reality show. Ale jsou i méně viditelné posuny – jeden z vlivných centrálních deníků zrušil redakci kultury a kulturní témata zařadil pod redakci zábavy. Nedivil bych se, kdyby právě takový krok našel další následovníky.

Stesky se ovšem nic nevyřeší a je třeba hledat cesty, jak zvýšit zájem médií o témata, jimž přikládáme jistě větší význam, než je pouhá zábava. Uvedu způsob, jakým je zvyšován zájem médií o problematiku památek, která se rovněž ocitla na chvostu zájmu sdělovacích prostředků. Nadace Pro Bohemia, jejímž cílem je mj. podpora péče o památky, vyhlašuje již deset let ve spolupráci se Syndikátem novinářů ČR soutěž Média na pomoc »



Slovácký verbuňk: mistrovské dílo nemateriálního dědictví lidstva

V pátek 25. listopadu 2005 prohlásil generální ředitel UNESCO Kođchiro Matsuura slovácký verbuňk za Mistrovské dílo ústního a nemateriálního dědictví lidstva. Slovácký verbuňk, který Česká republika navrhla k zápisu do tohoto prestižního seznamu v loňském roce, se tak stal první oceněnou nemateriální památkou naší země a zařadil se mezi devadesát prohlášených fenoménů z celého světa. Na podrobnosti ohledně udělení zápisu jsme se zeptali odborného pracovníka Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici Jana Blahůška.

Co předcházelo návrhu?

Od přijetí Úmluvy o světovém dědictví v roce 1972, podle které jsou na Seznam světového dědictví zapisovány hmotné památky, vyjádřily mnohé členské země UNESCO také zájem o záchranu nemateriálního dědictví. Generální konference UNESCO na to reagovala v roce 1997 svým rozhodnutím o vytvoření mezinárodního významání s názvem Mistrovská díla ústního a nemateriálního dědictví lidstva.

Co toto ocenění vyzdvihuje?

Ocenění podtrhuje závazek, který má UNESCO vůči kulturnímu dědictví, a posiluje strategické cíle obsažené v jejím kulturním pověření, kterými jsou:

- Podpora vytváření a uskutečňování kulturních normotvorných nástrojů.
- Ochrana kulturní různorodosti a podpora pluralismu a dialogu mezi různými kulturami a civilizacemi.
- Rozšiřování vazeb mezi kulturou a rozvojem prostřednictvím vytváření příslušné kapacity a výměny znalostí.

V roce 2001 bylo poprvé vybráno 19 památek nehmotné tradiční kultury z celého světa, v roce 2003 již 28 a při

» památkám. V soutěži, do níž se mohou přihlásit redakce či jednotliví novináři, jsou hodnoceny materiály s danou tematikou zveřejněné v kalendářním roce. Soutěží se ve čtyřech kategoriích: tisk, rozhlas, televize a kategorie publicistiky, která zahrnuje všechna tři média. Vyhlášení vítězů probíhá velmi slavnostně ve Valdštejnském paláci v Praze, za účasti někoho z vlády, zpravidla ministra kultury, některých poslanců, senátorů, významných osobností kultury a oboru. Cena je

symbolická – speciální odlitek z mooserových skláren. O soutěž, která motivuje žurnalisty k tvorbě na dané téma, je poměrně veliký zájem, neboť ocenění v této soutěži znamená uznání mimořádných kvalit novináře. V roce 2004 jsem se zúčastnil slavnostního vyhlášení vítězů za rok 2003 a musím říci, že celý akt probíhající za zvuku fanfár v historických prostorách na mě udělal silný dojem. Napadlo mně tehdy, že by podobná soutěž mohla zvýšit zájem žurnalistů o tematiku folkloru a lidové kultury. Zpracoval jsem návrh a v první polovině roku 2004 zaslal řediteli Ústavu lidové kultury ve Strážnici i s dovětkem, že jsem případně ochoten se na přípravě takové soutěže i osobně angažovat. Dodnes čekám na odpověď...

Jiří Jílik



posledním prohlášení Mistrovských děl dne 25. listopadu 2005 jich bylo na prestižní seznam připsáno dalších 43.

Jak probíhala příprava na nominaci slováckého verbuňku?

Česká republika zpracovávala nominaci Slováckého verbuňku od roku 2002, i když snaha o dokumentaci, prezentaci, šíření a uchování tohoto fenoménu trvá již několik desetiletí. Garantem pro zpracování nominace byl Ministerstvem kultury stanoven Národní ústav lidové kultury ve Strážnici. Ten ustavil pracovní skupinu ve složení Jan Blahůšek, Karel Pavlišťík, Jitka Matuszková a Jan Miroslav Krist, která připravila text nominace včetně příloh (textové dokumenty, fotografie, audiovizuální materiál) do 28. července 2004. Celý dokument byl průběžně oponován Michalem Benešem, Zuzanou Malcovou a Janem Kristem. Konečná verze byla dne 18. srpna 2004 předána na překlad do anglického jazyka. Na přelomu srpna a září proběhla jazyková korektura a 2. září 2004 převzala zkompletované materiály Magdalena Říčná, která zpracovala grafickou podobu a zajistila vazbu dokumentů. Dne 16. září 2004 bylo sedm paré návrhu (pět v anglickém jazyce a dvě v jazyce českém) předáno na odbor regionální a národnostní kultury Ministerstva kultury, který je postoupil k podpisu ministru kultury.

24. září 2004 Jan Blahůšek společně s představitelkou stálé mise České republiky při UNESCO, paní velvyslankyní Irenou Moozovou předložil na sekretariátu UNESCO v Paříži tři paré návrhu.

Ze strany sekretariátu nominaci převzal osobně ředitel odboru nemateriálního dědictví Rikes Smeets spolu s programovým odborníkem C. Moreno –Triana. Oba pracovníci shodně ocenili nejen sám fakt nominace, ale i grafické řešení a celkové provedení předávaného materiálu.

Nominace byla poté sekretariátem UNESCO posouzena po formální stránce. V průběhu vánočních svátků 2004 byly nedostatky autorům textu oznámeny a během ledna se je uvedená pracovní skupina pokusila odstranit. Doplnky byly opět přeloženy do anglického jazyka a poté zaslány do UNESCO.

Jak probíhal další vývoj?

Podle kritérií schválených Výkonnou radou UNESCO (155 EX/Decision 3.5.5) měl být následně materiál posouzen mezinárodní nevládní organizací. Podle její expertní analýzy projednala návrh na nominaci mezinárodní porota, která byla za tímto účelem svolána do Paříže ve dnech 21. – 25. listopadu 2005. Potěšitelné je také to, že UNESCO si spolupráce s Českou republikou váží, neboť do této osmnáctičlenné mezinárodní jury jmenovalo Martinu Pavlicovou, která se zmíněného jednání v Paříži zúčastnila.

Jaký je význam tohoto zápisu pro Českou republiku?

Zápis slováckého verbuňku na seznam Mistrovských děl ústního a nemateriálního dědictví lidstva je pro Českou republiku mimořádnou událostí. Přináší sebou ovšem i řadu opatření a povinností, ke kterým se náš stát zavázal v akčním plánu, jehož sestavení bylo nedílnou součástí



nomínace. Přesvědčit se o tom můžete v archivu Národního ústavu lidové kultury, kde jsou dvě sady kopií dokumentů předložených v Paříži (jedna v anglické jazyce a druhá v jazyce českém) uloženy. Zmíněný akční plán by měl zabezpečit uchování slováckého verbuňku dalším generacím. Pokud se to podaří, budou snahy UNESCO, Ministerstva kultury, Národního ústavu lidové kultury i všech, kteří se na přípravě nominace jakýmkoliv způsobem podíleli, naplněny.

Jsem přesvědčen, že všichni předkladatelé i aktivní nositelé tohoto krásného individuálního slováckého mužského tance budou potěšeni skutečností zápisu a věřím, že slovácký verbuňk zůstane trvalým dědictvím naší lidové i národní kultury.

*Ve spolupráci s Janem Blahůškem připravil
František Synek*

Nymburk vyznamenal folkloristy

Jako každoročně, tak i loni proběhlo na historické městské radnici v Nymburce předání vyznamenání Nymburský lev III., II. a I. třídy významným osobnostem za jejich dlouholetou sportovní, kulturní, společenskou či odbojářskou činnost, spojenou s městem Nymburkem.

Mezi 19 takto oceněných osobností se právem dostali i čtyři lidé, kteří spojili svůj život s folklorem a významně se podíleli či stále podílejí na vzniku a organizaci Mezinárodního folklorního festivalu školních souborů Polabské voničky – Šebkova Nymburka, který letos oslaví již 10. výročí.

Jako první převzala z rukou starosty města Ladislava Kutíka Nymburského lva III. třídy Eva Rejšková za dlouholetou činnost v oblasti lidové kultury a folkloru při příležitosti životního jubilea. Stejně ocenění, udělené starostou města, převzal i její manžel Radomír Rejšek. Nymburského lva II. třídy udělila rada města in memoriam Oldřichu Kusovskému (1932–2001) za jeho dlouholetou aktivní činnost v oblasti lidové kultury a folkloru, zejména při organi-

zování Polabské voničky. Vyznamenání převzala z rukou starosty města manželka Marie Kusovská. Čtvrtým oceněným byl Svatopluk Šebek (1926–1996), kterému zastupitelstvo města udělilo in memoriam Nymburského lva I. třídy za jeho vynikající vědeckou, uměleckou a folkloristickou činnost. Právě proto nese festival Polabská vonička podtitul Šebkův Nymburk. Ocenění převzala vnučka Natálie Benešová.

Čtvrtek 15. prosince 2005 se tak stal významným dnem pro mnoho lidí. Do tváří oceněných i hostů přinesl úsměvy i slzy dojetí a tak na malém občerstvení, ke kterému všechny přítomné pozval pan starosta, bylo o čem mluvit.

U sklenky vína a dobré hudby se vzpomínalo i plánovalo a také povídalo. Přítomní se dozvěděli nejen to, že město Nymburk uděluje vyznamenání Nymburský lev od roku 1998, že tuto poctu zatím získalo 80 osobností a autorem vyznamenání je nymburský občan Jaroslav Moravec, ale také to, že Svatopluk Šebek získal in memoriam Nymburského lva I. třídy za svoji celoživotní vědeckou, uměleckou a folkloristickou činnost a manželé Rejškoví spolu s Oldřichem Kusovským byli oceněni za skutečnost, že stáli před dese-

ti lety u založení Polabské voničky. Vyzdvížena byla jejich obětavá práce, odbornost a nadšení, které postupem doby udělalo z regionálního festivalu uznávanou mezinárodní folklorní akci, kterou se Nymburk úspěšně prezentuje. Ocenění je upřímným poděkováním za letitou činnost manželů Rejškových a Oldřicha Kusovského spojenou s organizací a zajišťováním festivalu, jehož prostřednictvím velmi dobře nymburské děti (ale i dospělí) vnímají lidovou kulturu a folklor. O jejich vztahu k těmto projevům naší národní kultury svědčí především návštěvnost festivalu. Současnou podobu festivalu Polabská vonička přítomní přirovnali ke krásnému, barevnému ledňáčkovi, který se po letech, ku potěšení a radosti nás všech, vrátil do Nymburka.

Večer jsme se rozcházei s hezkým pocitem, že město ocenilo ty správné osobnosti, které významně posunuly pomyslnou laťku lidských cílů – ať už ve sportu, vědě, kultuře či právě v nám tolik milém folkloru. *Černý Jiří*

Chairé zpívá o Vánocích

Řekne-li se Příbram a Vánoce, určitě se nám vybaví množství betlémů, které si i přes svoji rozličnost podržely řadu nezaměnitelných prvků – stupňovitě se zdvihající terén, okrášlený třpytivými důlními kameny, chudé hornické domky, kontrastující s honosnými paláci, konečně pak malé, černě oděné postavičky, jež vykonávají všemožné úkony, včetně funkce čestné stráže u vchodu do betlémské stáje. „Darácci“ a figurky se svícny v ruce tak připomínají slávu církevních obřadů, které měli obyvatelé, žijící pod Svatou horou, stále na očích.

V místě, kde se stavěly tak honosné betlémy, se nutně muselo i zpívat. Takto zřejmě zauvažoval Josef Krček, když se rozhodl natočit se souborem „Chairé“ čtyřadvacet koled. Rozdělil je do čtyř oddílů. První Příbramské koledování a třetí Zpívání pod stroměčkem přináší ty, jež jsou většínou zaznamenány v našich klasických písňových sbírkách. Druhý oddíl Vánoční písně českého baroka odkazuje na bohatou tradici tvůrců barokních kancionálů (Třanovského, Rovenského, Šteyera). Závěrečná část Vánoce v Evropě připomene hudební tradice křesťanských Vánoc na jiných místech Evropy. Až na závěrečnou As I sat on a Sunny bank jsou zpívány v českém překladu. U většiny se uplatnil coby aranžér vedoucí souboru Josef Krček, pouze ve třech případech využil úprav svého bratra Jaroslava.



Je obdivuhodné, kolik prosté krásy může přinést svým CD O Vánocích zpívám desetičlenný vokálně instrumentální soubor, který se pod vedením zkušeného aranžéra a důvěrného znalce folkloru ustanovil v nevelkém středočeském městě s bohatými kulturními tradicemi. Zpěváci potěší přirozeným hlasovým projevem (Eva Káčerková, Dominika Pilecká, Karel Brynda, Vladimír Matějka, Jaroslav Krček), instrumentální složka svou zvukovou vyvážeností. Přečteme-li si jen zastoupení jednotlivých nástrojů – klarinet, zobcové flétny, krumhorn, housle, avioloncello, niněra, cimbál, lyra, měděné zvony, pak znovu oceníme výsledný zvukový efekt, jež ve spojení s lidským hlasem přináší onu hudbu, jež je podle Otakara Březiny. neslyšitelná sluchu, ale vnímatelná rozjařeným srdcem.

Marta Ulrychová

Mikulášské zpívání v Nedakonicích

Mikulášské zpívání v Nedakonicích na pravém břehu řeky Moravy po proudu pod Uherským Hradištěm má krátkou historii sedmi let. U příležitosti oslav 10. výročí založení „Mužského pěveckého sboru“ (MPS) v Nedakonicích si uvědomil tehdejší sbormistr Jiří Dvouletý, že zpívání pro zpívání je dost málo. Proto přikročil k většímu projektu a sezval sbory z blízkého i vzdálenějšího okolí, aby se porovnal úroveň, výběr písní a jejich provedení.



Tehdejší obecní zastupitelstvo dalo záměru zelenou. V současné době je hlavním organizátorem vedoucí MPS v Nedakonicích Miroslav Černý. Podle jeho slov jsou zvány sbory s delší tradicí, či progresivním způsobem řazení repertoáru. Je dána možnost i nováčků, aby porovnali síly a získali zkušenosti a nezištně podávané rady. Všem je dán volný výběr repertoáru. V tomto duchu se také odvíjel nikým nenadiktovaný scénář „Mikulášského zpívání“.

Jako první se projeví místní v pořadu Svatou dobu již tu máme. Poprvé se představil MPS z Kunovic. Troufl si zalaškovat na erotickou notu v písních Na Kunovské hodečky a ve verbuňku Ležal sem já na seně. Vystřídala je čertovská muzika a sbor z Milotic s tradiční mikulášskou tematikou.

Sbor z Moravské Nové Vsi měl velmi náročný pěvecký program provázený cimbálovou muzikou, dokonce si při verbuňku zacifrovali, pokud nepopíjeli na scéně mok z jejich vinic. Lahůdkou mohlo být vystoupení dvou gajdošů ze Starého Hrozenkova se zpěvačkou. Rozdílné teploty zevního a vnitřního prostředí nedaly možnost k doladění choulostivých nástrojů. Sbory z Dubňan a Lanžhota zařadily písně ze současnosti a uzpívaly bezchybně velmi, velmi vysoké tóny, tak, jak je to už nejen Podlužákům dáno. Na počátku decentní ženský sbor „Drmolice“ z Polešovic vedený mladou paní učitelkou je zkušený, má už svoje CD. V Přástkách decentnost ta tam, rozjela to naplno. Zpěvačky daly znát, že jsou to řízně ženskés výrazivem na pravém místě. Sbormistr Zdeněk Tesař se svým sborem se uchýlil do oblasti jím velmi probádané. Vybral si podle vlastního vkusu pěvce z Podluží a Dolňácka, aby z nich vytesal pěvecký monolit. Jejich doménou jsou zejména písně Jožky Uhra.

Hlavní doprovodnou kapelou podvečerního zpívání byla CM Jožky Marečka – „Marečci“ z Velehradu. Violový kontrás otec Jožka přivedl na scénu svoje tři dospělé děti s polyinstrumentální charakteristikou od primáše, violoncellistky až po basistu – upravovatele písní. K nim se přiřadili dva další hráči. Starosta Nedakonic Jiří Smělík, herec Ladislav Doskočil a šéfredaktor Slováckých novin (čerstvý šedesátník) Jiří Jilík pokřtili Marečkovcům nové CD s názvem Vánoce, vánoce, skoro-li budete. Na nosiči zní moravské písně obecně, zvláště pak slovácké. Na novém CD se m.j. podílely sbory z Babic, Spytihněvi a CM ZUŠ Napajedla. Všichni účinkující spolu s diváky se pro letošek rozloučili koledou Došli jsme k vám na koledu... a závěrečnou V dobrém sme sa sešli....Po oficiálním ukončení Mikulášského zpívání v Nedakonicích se ještě společným zpěvem v přilehlém sálku dlouho nemohli rozloučit novici z Kunovic, jejichž rodák Miroslav Černý vede MPS hostitelů z Nedakonic.

Zdeněk Ondrášek